

HRVATSKA PANEUROPSKA UNIJA
FOEDUS PANEUROPAEUM CROATICUM

Glas

BROJ 6 • VELJAČA 1997. • godina II

PANEUROPE

Prof. dr. Mislav Ježić: Dojmovi iz Sjedinjenih Američkih Država

Dragi naši,

konačno smo stigli napisati pismo o prvim iskustvima s našega boravaka u Sjedinjenim američkim državama.

Prvo aktualne vijesti. Svi smo u bitnome dobro. Djeca su se dobro snašla u školi.

Za Cvijetu smo jučer dobili obavijesti poštom od škole. Postiže izvrsne uspjehe, a u nekim predmetima kao što su matematika, latinski i francuski, sluša nastavu s višim razredima. Dobro se uklopila. Štoviše, na zornim predstavama scena iz latinskoga i iz lektire u školi dobiva ključne uloge, čak joj Ivana mora pripremati rimsku odjeću i rumeni veo flammeum za nastup. Treba priznati Amerikancima u vrlinu to što su tako otvoreni prema strancima i prilagodljivi prema potrebama svakoga djeteta. Toga u nas nema.

Trpimir također postiže lijep uspjeh, katkada i najviši u školi. Ono što su bile njegove mane u školi u Hrvatskoj, ovdje su postale vrline: ne kažu da je nemiran i da smeta, nego da ima izvrstan smisao za humor! A s profesorom iz Znanosti našao se na istim valovima: taj im nakon pouke iz termodinamike daje da se gađaju lopticama od papira sve brže i brže da nikad ne zaborave lekciju o ubrzanome gibanju čestica pri grijanju tvari, a Trpimir na takvoj nastavi postiže najbolja postignuća u razredu.

Ljudevit je zaokupljen aktivnostima oko slijedeće proslave u svojoj školi, a to je Halloween. To je večer uoči Svih svetih, no ona se u Irskoj i ovdje u Sjedinjenim državama slavi sablasnim maškaradama kojima se svi vesele. Potječe od keltske svetkovine posveće mrtvima koja se slavila baš u ovo doba godine (irski Samhain, Oiche Shamhna). Ivana je morala kupiti slatkiša da udobrovoljimo male vragove koji nam dođu na vrata.

No, naravno, tako je sada. A trebalo je uložiti dosta tru-

Cambridge MA, 28. listopada 1996.

da da se uhoda ovakav normalan život obitelji. Kada smo stigli, puno nam je pomagao prof. Michael Witzel s kojim sam afiliran ovdje na Harvardu. Došao je iznajmljenim kolima po nas na aerodrom, i vozio nas sve do sveučilišnog doma Perkins Hall, gdje smo uspjeli - uz njegovo jamstvo - razervirati smještaj.

Drugo jutro otkrili smo gdje su u onome dijelu Cambridgea trgovine u kojima smo mogli kupiti hranu i prve potrepštine. U Perkins Hallu bilo je moguće onima koji su odsjeli i kuhati u zajedničkoj kuhinji. Tamo smo vidjeli kako izgledaju studentski domovi. To su na Harvardu uglavnom lijepe stare zgrade u opeci, s namještajem u rezbarenom teškom drvu, nekoć s kaminima, koji se sada ne rabe, i u neposrednoj blizini sveučilišta. Velikim dijelom su u viktorijanskom stilu prošloga stoljeća. Iako je Harvard osnovan početkom 17. st. najstarija je zgrada jedan dom, Massachusetts Hall s početka 18. st., a većina je zgrada iz prošloga i ovoga stoljeća. Većinom su to lijepe, ali suzdržane zgrade u crvenoj opeci, gdjekada s bijelim grbom kao uresom, i češće s bijelim tornjićem s kupolom na vrhu. Između tih zdanja u samome harvardskome dvorištu ima dosta velikih stabala i travnjaka po kojima trče vjeverice.

Iako smo to već prvih dana uočavali i promatrali, nismo imali mnogo vremena za razgledavanje. Morali smo srediti dokumente, prijaviti se na Harvardu, otvoriti račun u banci i tražiti stan. Traženje stana bilo je vrlo naporno i dosta obeshrabrujuće. Kada smo konačno našli stan pomoću neke agencije, jer harvardski ured ni novine nisu bili dovoljni, pomogla nam je draga znanica svojim kolima preseliti se iz Perkins Halla u naš stan. Auto se

nije vidio ispod paketa, naročito madraca, koje smo morali kupiti i prevesti.

Pri rezerviranju smještaja u Perkins Hallu, pri traženju stana, ugovaranju telefonskih usluga, opskrbe plinom i strujom, sređivanju osiguranja itd., jasno smo iskusili da je prva briga Amerikanaca da bude siguran da ćeš mu platiti robu ili uslugu, odnosno da nećeš pasti njemu materijalno na teret (kao u slučaju zdravstvenoga osiguranja koje traže Fulbrightova komisija i CIES); svugdje moraš dokazati da si osiguran, da imaš dovoljna primanja, itd. Zato stanodavac pušta stanara da sam ugovara plin, struju, itd. Čak i telefonska kompanija Nynex htjela nam je telefon »zalediti« kada smo prešli uobičajene troškove (a morali smo dok smo se javljali svojim u Hrvatsku, npr. radi dogovaranja mogega dolaska na otkrivanje spomenika i ploče mojemu ocu) jer smo novi pretplatnici pa »ne znaju« hoćemo li uredno platiti toliki trošak; na kraju je trebalo dati neki polog da ne prekinu svoje usluge.

To i nije samo škrtnost i proračunatost. U Europi čovjeka u materijalnoj bijedi u mnogim zemljama osigurava socijalna politika, a u Indiji obitelj, rodaci i članovi kaste.

U Sjedinjenim državama socijalne sigurnosti praktički nema, a obitelj se rano rastavlja, djeca odlaze rano od roditelja u svoj stan, svoj sveučilišni grad, itd. Zato novac predstavlja jedinu vrstu socijalne sigurnosti, i ugroziti čovjeka dugom znači ugroziti mu socijalnu sigurnost. Po ulicama ima više prosjaka nego u Hrvatskoj u vrijeme rata i izbjegličke krize, a ovo je ipak na neki način najbogatija zemlja na svijetu.

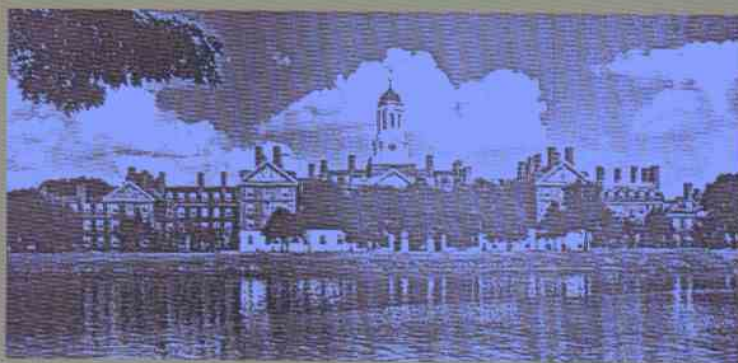
Nešto što upada u oči i u školi, i na ulici, i na sveučilištu, ne toliko među profesorima koliko među studentima, jest da su Sjedinjene države zemlja doseljenika iz cijelog svijeta, pa kada se tomu doda slika doseljenika iz Afrike i suvremenih doseljenika iz Azije, te studenata koji iz cijelog svijeta dolaze na Harvard ako mogu, nađe se ovdje takva mješavina rasa i lica i držanja da to daje sredini poseban ugođaj šarolikosti, zanimljivosti, slikovitosti, a često i ljepote. Naši su stanodavci crnci s Haitija, njihov je materinjski jezik kreolski. Dosta su lijepi ljudi, veseli i bezbrižni. U blizini ima crnačkih, latinoameričkih, grčkih i drugih obitelji. I njihovih crkava: baptističkih, kongregacionalističkih, episkopalnih, pa i grčka pravoslavna. Mnoge su drvene, kao i većina kuća u stambenim dijelovima Cambridgea.

Najveća katolička crkva ovdje stara je 73 godine. Nije nametljivo smještena, ali vrlo dobro, blizu centru i sveučilištu. Mlada je od mnogih protestantskih crkava, ali i drugačija, prilično samosvjesno i ponosno velika i pro-

strana. Građena je u opeci kao i otmjene zgrade u središtu Cambridgea, ali u drugačijem stilu: izvana najviše sliči sienskoj romanici, a iznutra neorenesansi. Navodno većina posjetilaca nisu građani Cambridgea jer je ovo pretežno protestantski kraj, nego studenti. No mi vidimo ljude svih dobi i crkva je redovito puna. Puk sudjeluje u svim molitvama i pjesmama, a u svetištu je redovito dosta laika oko svećenika, koji pomažu u čitanjima i podjeli pričesti. Obredi su vrlo dostojanstveni i ceremonijalni, a svećenici nakon misa dočekuju vjernike, rukuju se i razgovaraju o različitim temama.

Amerika je zemlja vjerojatno s više marginalnih grupa nego Europa. Tehnološki najnaprednija. S demokratskom građanskom tradicijom nekoliko godina (ako se to može tako mjeriti prema vremenu revolucije) starijom od Francuske. Moglo bi se očekivati da je i najsekularnija. Ali dok u Zapadnoj Europi gdje kada ni trećina stanovništva ne ide u crkve, u Americi ide gotovo 90 %, kako kažu. I to se osjeća u zraku. No kako je to zemlja kamo su se iseljavale manje reformirane sljedbe pred progonima u Britaniji i drugdje, to je i zemlja tisuću različitih crkvenih zajednica (denominations), od kojih su

neke i izvorno amaričke kao mormoni i Christian Science (kojoj je sjedište u Bostonu). Mnoge se od njih, međutim, a naravno ni anglikanska, nisu se pokazale previše snošljive prema katolicima. Tako prije Kennedya 1960. nije bilo zamislivo da predsjednik SAD bude katolik. No katolička je crkva ipak veća i bolje organizirana od drugih, upornim radom

Sveučilište Harvard, Cambridge

stječe sve veći ugled, naročito u obrazovanju. Često se smatra da su od privatnih škola katoličke najbolje, to piše čak i u nekim vodičima. I sveučilišta su među uglednijima, mada su još uvijek tradicionalno protestantski Harvard, Yale i dr. na vrhu. Od katolika su tradicionalno najbrojniji Irci, pa Talijani i, naravno, latinoamerikanci kojih je sve više.

Sv. Pavao je i župa i organizira vjeronauk pa naša djeca idu tamo na vjersku pouku. Zanimljive su i propovijedi u crkvi. Obično su vrlo dobre, a znaju biti prepoznatljivo amaričke, opuštene i izravne. Uz parabolu o radnicima koje je vlasnik vinograda jednako platio bilo da su radili cio dan ili samo jedan sat, otac James je počeo propovijed pitanjem: Je li vas ovo evanđelje naljutilo? Trebalo vas je razljutiti ako ste ga razumjeli. Onda je nastavio: Ono mora ogorčiti svakog Amerikanca. Jer mi znamo da čovjek ne smije biti nepravedno slabo plaćen nego upravo onoliko koliko je zavrjedio, ali i nipošto više! Onda je obrnuo stvar i rekao da Bog nije pravedan. Nije pravedan zato što je velikodušan. To je poruka evanđelja. Zatim je okrenuo na šalu i rekao: Ako je Bog ta-

ko velikodušan, onda mogu očekivati da će mi udijeliti duh Majke Terezije i bogatstvo ujka tvrđice (iz Disneyevih crtica!). Ali kako sam ogorčen kada vidim da mi je dao duh ujka tvrđice i bogatstvo Majke Terezije! I napokon je opet okrenuo stvar u ozbiljnu poruku: U čemu je onda Božja velikodušnost? Pa u tome, što ja, takav, smijem stajati ovdje i vama govoriti o Božjoj riječi. Kolika je to velikodušnost, i čime sam ja to zavrijedio?

Naravno da ljudi vole takve žive propovijedi i sudjeluju: smiju se, dirnuti su, izlaze potreseni, sve izražuju dosta neposredno.

U prvo smo vrijeme malo stizali na razgledanje zbog sređivanja životnih uvjeta. Sada malo stižemo zbog posla. I djeca imaju mnogo zadata. Ivana se za sve brine od jutra do mraka. Djeci pak treba dosta pomagati jer oni sve moraju obavljati na engleskom. Uz to Ivana ide na napredni engleski tečaj za supruge na Harvardu, a sprema se i za volontersko vođenje posjetilaca po harvardskome antropološkom muzeju koji je vrlo zanimljiv.

Ipak bili smo do Bostona, no o tome drugi put. Boston je lijep grad. Za Ameriku je neobično to što se u njemu osjeća povijest, naročito iz vremena amaričke revolucije, iako povijesne građevine znadu biti gotovo ugušene poslovnim neboderima u središtu. Ima krasan Muzej lijepih umjetnosti.

Jedne je nedjelje bio picnic Hrvata iz Nove Engleske u Belmontu, odn. Waverleyu, na Beaver Brook »Dabrovu potoku«. Tamo smo upoznali nekoliko obitelji iz ovoga kraja, g. Miljenka Šajfera koji je predsjednik toga hrvatskoga društva, a sreli smo i Nikolu Radonića, koji je nekoć bio asistent za kineski na našem Odsjeku, i prof. Kuzmića s kojim radim na Religijskom leksikonu za Leksikografski zavod. Poslije picnic pozvala nas je obitelj Pavlinić k sebi da si odaberemo što bi nam od stvari koje su kod njih ostavili naši dragi prijatelji koji su ovdje pred koju godinu boravili na stipendiji, moglo trebati.

Cambridge je povezan podzemnom željeznicom s Bostonom. Vrlo je blizu, odmah preko rijeke. A ipak je već vrlo miran, čak i prema Zagrebu pravo ladanje. Svida nam se jer taj razmjerni mir opušta. To ne znači da nema dosta prometa, ali opet, dosta je i zelenila, ima lijepih igrališta, iza naše kuće je odmah tenisko i košarkaško igralište, dječji park i centar za djecu i mladež kamo naši dečki rado idu kad imaju vremena, a Ljudevit ga ipak češće nade.

Izvan središta stambene su zgrade pretežno drvene! Mnogo jednostavnije od srednjoeuropskih standarda. Tipično je da budu pokrivene drvenim pločama (tzv. clapboards) i često lijepo obojene u pastelnim bojama. Vrlo su slikovite. Ja vrlo rado idem na sveučilište putom uz rijeku. Možda je dvije minute duži, ali po lijepom vremenu, rijeka se plavi u suncu, valiči blješte, s obje strane dižu tornjići harvardskih zgrada sa zlatnim, plavim i crvenim kupolama koje blješte u suncu.

Obično idem u Odsjek za sanskrit, Odsjek za prednjoistočne studije ili u Odsjek za lingvistiku na sate koji me zanimaju, ili u sveučilišnu knjižnicu - Widener Library. U Odsjeku za indologiju prof. Witzel drži sate iz kritič-

koga izdavanja Atharvasamhite u redakciji Paippalāda iz orijskih i kašmirskih rukopisa, te vedske obredne sūtre. U Odsjeku za prednjoistočne studije pratim avestički, jezik Aveste, staroiranskih svetih tekstova sličnih Vedama, kod prof. Skjaervoa; on je odličan stručnjak i mogu mnogo naučiti, intenzivno se radi i to mi odgovara jer ne gubim vrijeme, ali katkada gubim noći. U Odsjeku za lingvistiku slušam kod prof. Calverta Watkinsa hetitski, indoeuropski jezik anatolijskoga kraljevstva i carstva iz 2. tisućljeća pr. Khr., čitaju se kraljevski anali Mursilija II, počelo se na transkripciji a sada se nastavlja na klinovu pismu. I tu se ima što naučiti! A ima dosta posla.

Widener Library se nalazi unutar Harvard Yarda. Graden je u klasicističkom stilu početkom 20. stoljeća, poslije propasti Titanica, pri kojoj je poginuo Harry Elkins Widener, pa je njegova majka podigla knjižnicu na spomen sinu. Slični na golem grčki hram s velikim pristupnim stepeništem. Nasuprot njega nalazi se Memorial Chapel »Spomenička kapela« za amaričke, osobito harvardske, žrtve u Prvom svjetskom ratu, a zatim i u Drugome. Ona je također klasicistička, pa prostor među njima, iako u ravnicima, liči na kakvu antičku akropolu.

U knjižnicu imaju u načelu pristup samo profesori i studenti na Harvardu. To je navodno najveća sveučilišna knjižnica na svijetu. Ima oko 12 milijuna knjiga. Između korisnika i knjiga praktički nema prepreka ni posrednika u bibliotekarima. Tko smije ući u knjižnicu, taj smije i do knjiga, i može ući na sve katove skladišta, uzeti s polica što ga zanima, odnijeti na svoj stol ili na neki zajednički radni stol i tamo ostaviti. Ako se želi čime duže služiti, a ima svoj radni stol, treba ispuniti cedulju kojom rezervira knjigu za svoj stol. Knjige se nalaze po policama, po računalnom katalogu i prospektu koji tumači raspored knjiga po katalogskim brojevima, ili po kartičnome katalogu kojim se malo tko služi jer to duže traje. Stolovi koji se mogu rezervirati nalaze se u pregratcima na jednoj od devet katova uz prozore. U njima sjediš kao redovnik u srednjovjekovnome skriptoriju, u miru među gomilama knjiga. Lijep i smiren osjećaj.

I inače američki collegei, kao vjerojatno i britanski, čuvaju u sekulariziranu kontekstu (mada s početka nije bio sekulariziran ni u Britaniji ni ovdje jer je Harvardsko sveučilište prvo služilo za naobrazbu službenika puritanske crkve) nešto od mira i izolacije srednjovjekovnih kolegija, kao što i studiji Liberal Arts, na primjer, čuvaju obrazac studija Artium liberalium u srednjem vijeku. Ta konzervativnost otočkih i nekih američkih sveučilišta ne pruža otpor znanstvenim ni tehnološkim novinama, ali - čini mi se - čuva nešto od prave tradicije sveučilišta kako su ih zamislili u srednjem vijeku, a ta je zamisao bila jedna od najuspjelijih u povijesti naobrazbe. Čudno je to prepoznati u kontekstu za koji bi čovjek najmanje očekivao da će biti starinski i na kontinentu koji je za nas Novi svijet.

Upisao sam se u American Oriental Society i ići ću na njihovu konferenciju u proljeće.

Veselit će nas vijesti od vas ako nam se stignete javiti s vašim novostima i novostima iz Hrvatske.

OTTO von HABSBURG
Mitglied des
Europäischen Parlaments

Pöcking,
den 17. Januar 1997

Sehr geehrter, lieber Herr Ježić,

ich komme leider erst heute dazu, Ihnen wärmstens für Ihr Fax zum neuen Jahr zu danken. Es war eine wirkliche Freude, dieses zu erhalten beziehungsweise kurz mit Ihnen am Telefon zu sprechen. Ich bin auch ganz besonders glücklich zu erfahren, wie erfolgreich Sie in Amerika arbeiten und wie sehr Sie hier etwas erreichen, das in Zukunft in der Heimat von größtem Wert sein wird.

Danke auch sehr für all das, was Sie mir über die Kroatische Paneuropa-Union sagen. Ich bin glücklich, daß diese weitergeht, allerdings nur unter Ihrer Aufsicht. Ich wünsche Ihnen auch weiterhin viel Erfolg.

Ich selbst plane, wenigstens zweimal in diesem ersten Halbjahr nach Kroatien zu kommen - das erste Mal, sobald ich etwas von Professor Kolarić erfahre bezüglich des Drachen-Ordens und das zweite Mal einfach nur, um wieder einmal in Kroatien zu sein. Ich kann Ihnen nur versichern, daß ich, so schwierig es ist, alles tun werde, um für die Interessen Kroatiens einzutreten. Daß die Propaganda gegen unser Land ganz besonders scharf ist, liegt auf der Hand. Leider verstehen auch die Verantwortlichen in Zagreb nicht die Bedeutung der Propaganda in diesem Krieg der Geister.

Ihre Ausstellung war ein wichtiger Schritt in der guten Richtung. Unsere Aufgabe ist es, nun weitere Schritte in der gleichen Richtung vorzunehmen.

Ich kann Ihnen nur versichern, daß Karl wie ich alles tun werden, um weiter für die Interessen Kroatiens einzutreten.

Es ist das für uns eine Herzensangelegenheit und eine patriotische Verpflichtung. In diesem Sinne wünschen wir Ihnen und den Ihren ein erfolgreiches neues Jahr,

mit herzlichsten Grüßen!

Otto von Habsburg
OTTO VON HABSBURG

Dr. Otto von
Habsburg
predsjedniku
HPEU,
prof. dr.
M. Ježiću

»Nažalost tek danas samo mogao najtoplije zahvaliti na vašem faxu za Novu godinu.

Bila mi je istinska radost kratko s Vama razgovarati telefonom. Ja sam također osobno sretan što vidim kako uspješno radite u Americi i kako mnogo postižete što će u budućnosti biti od velikog značenja u domovini.

Hvala također za sve što ste mi o HPEU ispričali. Ja sam sretan da ona napreduje u svemu prema Vašim zamislima. Želim Vam i nadalje puno uspjeha.

Ja osobno planiram najmanje dva puta u prvoj polovici godine doći u Hrvatsku - prvi puta uskoro po dogovoru s prof. Kolarićem u svezi zmajskog ordena, a drugi puta jednostavno samo da budem još jednom u Hrvatskoj. Mogu Vam obećati da ću ja, ma koliko to teško bilo, sve učiniti kako bih zastupao interese Hrvatske. Propaganda protiv naše zamelje (Hrvatske) osobito je oštra, što se vidi na prvi pogled. Nažalost odgovorni u Zagrebu ne razumiju značenje propagande u ovom psihološkom ratu.

Vaša izložba u Europskom parlamentu bila je jedan važan korak u dobrom smjeru. Naša je zadaća poduzeti dalje korake u istom smislu.

Mogu Vam samo obećati da će Karl, kao i ja, činiti sve i nadalje zastupajući interese Hrvatske. Ta stvar nam leži na srcu i to je jedna patriotska dužnost.

U tom smislu želimo Vam uspješnu Novu godinu.

Sa srdačnim pozdravima Otto von Habsburg.«

S njemačkog prevela N. Nekić, prof.,
dopredsjednica HPEU

TRIBINA PROF. TOMISLAVA LADANA - "NOVI GOVOR ILI NOVOGOVOR"

održane dne 19. studenog 1996. - u prostorijama HPEU, Jurišićeva 1a

Prof. Nekić, dopredsjednica HPEU i voditeljica tribine Dragi prijatelji, počinjemo ovu večer. srdačno vas pozdravljam u HPEU i jako se radujem što ste došli u tako velikom broju i oduzeli od svojeg slobodnog vremena da ga poklonite našem predavaču a ujedno i sebi, jer predavač je gosp. Tomislav Ladan. Za one koji su prvi puta ovdje ja ih posebno pozdravljam i nadam se da im to neće biti posljednji susret kod nas, jer ove naše tribine su već tradicija. Istinski se radujem da je ovdje jedan lijepi broj naših pjesnika, uvaženih sveučilišnih profesora, donatora, članova Matice Hrvatske i ostalih naših vrijednih pomagača. Sada bih predstavila Tomislava Ladana. Rekla sam da ću ga predstaviti s velikom pompom a za to imam i razlog. Oni koji poznaju rad i djelo prof. Ladana svakako znaju da je bez pretjerivanja on vjerojatno naš najveći polihistor koji ovog trena hoda hrvatskom zemljicom. Inače je prof. Ladan rođen u Ivanjici, esejist, kritičar, prozaik, prevoditelj i naravno naš veliki radnik u Leksikografskom zavodu. Diplomirao je Filozofski fakultet u Sarajevu, radio je kao novinar, kao privatni poučavatelj, urednik za inozemnu književnost itd., kao glavni urednik »Osmojezičnog enciklopedijskog rječnika« u Leksikografskom zavodu u Zagrebu, danas Leksikografskom zavodu »Miroslav Krlež«. Prevodi s engleskog, njemačkog, švedskog, norveškog, danskog, latinskog, starogrčkog; član je PEN kluba i naravno Društva hrvatskih književnika i Društva hrvatskih književnika prevoditelja. Napisao je brojna djela: od proze romanesknog tipa Bosanski grb do eseja, studija, kritika: ZOON GRAFIKON 62., Premišljanja 64, U škarama 65, Pjesme i pjesnici 76., itd. Uvršten je u Pet stoljeća hrvatske književnosti (knjiga 157). Njegov se rad zaista može obilježiti kao rad koji je pun energije, intelektualne, estetičke, prosvjetiteljske i naravno nadasve jezikotvorne, u kojoj ćemo ga uložiti večeras ovdje i susresti, kulturno-poticajne i neobično širokog područja zanimanja s vrlo osebnim stilom koji prepoznajemo kao »ladanovštinu«, ali u pozitivnom smislu riječi, sveznadarsku i privrženu klasičnim vrijednostima. Radujem se ako će mladi učenici klasičari i maturanti ovdje nazočni, imati prigodu sudje-

lovati u tome. Ladan je dobitnik mnogih nagrada. Posebno ističem njegove vrijedne prijevode biblijskih tekstova, te djela Aristotela i Augustinova, koji spadaju svakako u najviše domete hrvatske prevoditeljske i literarne vještine. Uvijek se radujemo njegovu britku jeziku od kojeg nitko nije ostao pošteđen. Predajem mu riječ u nadi da će pružiti upravo to zadovoljstvo, pa makar i mi morali biti opatrnuti.

Prof. Tomislav Ladan - najprije veliko hvala prof. Nekić na uvodnom izlaganju, pozdravljam sve nazočne i zahvaljujem na pozivu. Stavio sam za ovo predavanje pomalo priručan naslov. Obično se u nas u posljednje vri-

jeme ne gleda toliko na to kako će čovjek što nasloviti pa gotovo malo koji naslov odgovara knjizi ili predavanju. Tako npr. izdaje se rječnik novih riječi, a unutra su svakakve druge samo ne nove hrvatske riječi. Tako i ja večeras govorim o novom govoru ili novogovoru. Kada bih govorio samo o tome bojim se da ne bih mogao mnogo reći, ali nastojim pod tom plahom iznijeti nekoliko stvari koje mogu biti zanimljive a svakako su bitne i odsutne po vrijeme u kojem živimo. Ovaj izričaj »novi govor« je poznat i gotovo je bez boje, okusa i mirisa i može se načiniti u svakom od uljudenih, ili manje-više uljudenih, jezika svijeta. Novogovor je novotvorica lako prepoznatljiva ali i oblik jezične podvale. Novogovor je prekid s engleskog jezika i to zapravo književno-politička polemika s engleskim jezikom iz 40-tih godina ovoga stoljeća. Riječ je skovao

George Orwell (1903-50), engleski pisac, lijeve usmjerdbe ili usmjerenja, ali jedan od najnemilosrdnijih prosuditelja globalne civilizacije ili cijeloga društva 20-tog stoljeća pa i ponašanja ljudske rase. Zašto je on upotrijebio taj »newspeak«? Vrlo jednostavno. On je kao novinar i kao književnik primjetio da u velikom britanskom imperiju ili carstvu jezik ima strahovitu važnu moć nadzora nad narodima što podređenim što pokorenim, što porobljenim, a što i onima koji se hoće porobiti, pa je jezik zapravo moćno oružje osvajanja svijeta, ne toliko izvana koliko iznutra. Kada se jezični kalupi, matrice ili modeli osvoje, na neki način se kontrolira cjelokupna svijest pučanstva: od malih ljupkih bebica do ostarjelih akademskih umnika. Kako se to postizava?

Neki narodi, kao recimo u Meksiku, postizavaju nadzor svijesti i prihvatljiv odnos prema smrti tako što djeci daju dudlice ili sisalice ili cuclice u obliku mrtvačkih glava. Kada dijete od najranije mladosti to čak i liže kao neko slatko lizalo, onda smrt nije ništa nepovoljno ili odbojno, nego dio života i opstanka. U nekih romanskih naroda, kao kod Talijana, imate godišnje običaje ulnog laštenja kostiju svojih predaka. Na taj način se stalno održava veza između starih i novih naraštaja i uzima se smrt kao nešto prirodno. Međutim, sve se to može postići i postiže se najčešće jezičnom kulturom, jezičnom gojibdom ili odgojem. Uzet ću s našeg područja jednu riječ koja je tu vrlo zanimljiva. Svi oni koji su ovdje prešli 15 ili 16 godina, a osobito zamjetni »zrelači«, znat će dobro što je u jugoslovenskom prostoru (namjerice kažem u jugoslovenskom, jer je zemlja zapravo bila Jugoslavija u pravome smislu) značila riječ narod. Koliko je bilo dostojanstva ili digniteta, neke napuhane uznesenosti kada se izrekla riječ narod. To je bre narod, to je more narodno, svi smo mi narod. Doista ta je riječ početno neutralna, bez boje, okusa i mirisa ali njoj se dalo nešto; onaj koji ima vlast i koji hoće vladati, tko pripada pravima, tko dobiva prave komade ili bokune, taj je - narod. Kada ste nekoga pitali: tko si ti? Ja sam iz naroda, to je nešto što se zapravo ne zna što je, nije rekao da je pučanin. To je zapravo bila vladavina narodnjaka nad pučanima. Riječ pučanin je nestala i otišla nekamo u staru dubrovačku književnost kao nešto manje važno, ali narod, narodnjaci ili zagovornici naroda, pa misterij nad misterijima - narodna vlast, e to nije bila mala stvar; to je ono što te može ščepat (a ne znaš zapravo tko te točno ščepao), i može te osuditi npr. narodni sud. Kad bi pogledao sastav narodnog suda, ti bi se zgrozio, ali nemaš pravo na to. Plahta kao ime pokriva sve to. Orwell je to znao bolje nego ja, i znajući to načinio je nešto. U engleskom jeziku, kojim se bavio kao student na Etonu, primjetio je kako se neke uobičajene riječi zamjenjuju neobičnim riječima da bi se nešto posebno postiglo. Tako npr. engleska riječ »speech« je normalna riječ za govor ili razgovor pa i za jezik. Međutim, ako se kaže »new speech«, to je normalno, ali ako se kaže »newspeak«, vidite da je glagol speak zauzeo mjesto imenice, ali s jednom nakanom da se dobije posebno značenje, da se nekako ležerski ili laserski usmjeri u jednom određenom smjeru. Dakle novogovor za razliku od novog govora bio bi naprosto od državnih ovlasti ili vlasti, od vrhovništva prema podložništvu, usmjeravani način govora. Jer ako biste čak uzeli ove otajstvene riječi kao što je recimo kralj, car, vođa, glavlar, poglavlar, voditelj, onda čujete oblik caudillo, der Führer (u francuskom se izgovaralo fureur, što je bila izgovorna podvala Francuza u doba Pokreta otpora; to je bilo valjda najviše što su mogli pružiti u tom smislu). Ali ostaje činjenica da recimo riječ glavlar, poglavlar, glavešina su riječi slična obli-

ka, samo različita značenja. Glavlar može biti onaj koji kupi glavlarinu, bolje stojeći poreznik, može biti seoski starješina, ali za šefa države neće se reći glavlar, nego će reći poglavlar. Svaki jezikoslovac bi u onom »po« vidio neko umanjeno ovog glavara, rekao bi da li je ovo »po« na ili je skraćeno do pola? Reći nekome da je poluglavac ne bi bilo dobro; da je onaj koji udara po glavama, isto nije dobro, ali ovo »po« je dobilo značenje da je to onaj kojemu svatko koji ima glavu mora nešto dati, ako ništa drugo onda pokornost, poslušnost i neku dažbinu. To je tzv. semantičko, značenjsko tumačenje riječi poglavlar. Također je vrlo zanimljiva riječ vrhovnik. Nekada je vrhovnik bio capo supremo i zenit, zamjenjivao je suverena, dok je vrhovništvo zamjenjivalo ono što je suverenitet. Ako se gleda povijest europskih naroda, oso-

bito u doba selidbe ili seobe naroda (Völkerwanderung), onda se i voditelj brojne skupine zvao »vrhovnik«. Imao je one koji su njemu prisegnuli ili zakletli da ga slušaju ili prate za određenu naknadu u zaštiti ili darovnicama; ti su bili i kletvenici; tako već u doba povelje Kulina bana imamo potvrdu u hrvatskom jeziku za obje te riječi. Dakle, skupni voditelj i njegovi prisežnici, kletvenici, pa imamo u ranijem razdoblju feudalizma primjerne hrvatske riječi po svom korijenu.

Što je to da danas u Hrvatskoj. Nas koji se bavimo jezikom prije ili poslije netko povuče za rukav i kaže: kako ti gledaš na ovaj novi jezik? Pomalo se zaprepastim pa kažem: koji novi jezik, a dotičnik kaže: pa ovaj, ove čudne riječi; ja kažem: koja čudna riječ? Kaže kuna. Kuna - kažem - nije nova riječ; to je stara riječ i slavenska i hrvatska, ali moj sugovornik kaže kako nije naviknut na tu riječ. Kad sam rekao kako nema novih riječi, odmah se počeo braniti: ja se nisam naviknuo. Dakle, nove riječi i novi bi govor bio onaj na koji se još nismo navikli. Ali iza onoga što je Orwell mislio, iza onoga što je mene sugovornik-prolaznik upitao ili iza onoga što moji kolege kada u knjige stavljaju takav naslov misle, i šta ja hoću, krije se ipak nešto drugo. Nešto jest u jezi-

ku novo. U svakom naraštaju. Danas bi se moglo reći da u hrvatskome jeziku najnovije je - gotovo potpuna prevlast tudica. Uvijek je bilo tudica u jezicima, kod svih jezika koji su u nekoj vrsti dodira, doticaja, pipkanja, ulazjenja jednoga u drugo, uzajamnoga maženja ili mlaćenja, makljaže, što god hoćete: uvijek je bila razmjena tih jezičnih upljevaka i bez toga ne ide. Posve čistih jezika nema, ali ima jezika koji su manje ili više izvrnuti makaronizaciji, tj. imaju oni sklonost ili stanoviti staleži, redovi i ljudski tipovi u njima, prema uporabi tudih riječi, odnosno neobičnih riječi. Kada bih bio bezobrazan, rekao bih kako me to podsjeća na pticu ružnog imena koja što god vidi sjajno, odmah to ukljuca i uzme; nekada joj to prodre u želudac ali ona ipak ne može odoljeti ničemu što svjetluca a da ga kljunom ne dirne. Imate i ono šumansko svojstvo jezika. Poznati je primjer iz domaće vjerničke prakse da je jedan propovjednik na nedjeljnjoj misi dva-tri puta spomenuo riječ Mezopotamija. I svaki put kad ju je izrekao, jedna od vjernica koja je bila ispred njega pustila je krupne suze niz obraze. Svećeniku je to bilo zagonetno. Kad je završio propovijed, prišao joj je i kazao: »Oprostite, gospodo! Ja Vas baš ne poznajem ali nešto mi je upalo u oči. Vi ste svaki put na moj spomen riječi Mezopotamija pustili suze. Je li vi znate što znači riječ Mezopotamija? Ona je odgovorila: »Ne znam, ali svaki puta kada sam čula tu riječ, sjetila sam se pokojnog Pere«. Zašto je nju ta riječ podsjetila na pokojnog Peru, to nitko ne zna, ali zbog nečega riječ je bila nedvojbeno učinkovita. Dakle, taj otajstveni dio riječi po tome što one sadrže, kako zvuče, što sadržavaju, na što mirišu nešto je strahovito važno, a to javni nastupatelji dobro znaju.

Vršeno je stanovito istraživanje. Istraživali su oko 1970-te koja se knjiga najviše prodaje u Hrvatskoj. U to vrijeme Matica Hrvatska je izdavala i rječnik stranih riječi. Bilo je to jedno od novijih izdanja. Istraživači su primjetili da se taj rječnik najviše prodaje po selima, da ga kupuju seoski voditelji, javni govornici ili predstavnici narodne selske vlasti. Kad su ih pitali što će njima taj rječnik, odgovorili su kako im treba kad sastavljaju svoje političke govore. Otvorimo taj rječnik sprijeda, straga ili od sredine i uzmemo bilo koje riječi, poredamo ih i sastavimo govor. Oni koji slušaju govor doduše ne znaju značenje tih riječi, ali ipak smatraju da je govornik pametan kad toliko zna čudno govoriti.

Ne velim da i današnji govornici, koji upotrebljavaju tudice, imaju takvu nakanu, no morao sam se začuditi kad sam npr. u dnevnom tisku, upravo pred ovaj najnoviji prevrat, našao rečenicu »Pristupili smo realizaciji manifestacionih elemenata supra - i infrastrukture u bazi«. Ta rečenica kada bi se razlučila na sastojke, svaki sastojak nešto znači, ali njihov spoj je značenjski nemoguć, ne znači ništa, ali je i to imalo neku funkciju. Tek što je nova hrvatska država stvorena (mislim da sam u Večernjaku našao rečenicu) kako je »fundiran Institut za rešerširanje smplova«. Mogao je to biti nekakav fundamentalni pristup ili primjena fundamentalne znanosti, tko bi to znao. Ta bi se rečenica doduše mogla reći na jeziku koji nimalo ne podsjeća na novogovor, recimo:... da je ustanovljen, utemeljen ili osnovan zavod ili ustanova za

istraživanje uzoraka. Vjerujem da bi to svatko razumio. Zašto je pisac ostavio te tudice, razlozi su ili zbog onoga na selu koji je kupio rječnik ili zbog one gospode koja je imala na neki način šamanski osjećaj. Ja ne uzimam riječi nimalo neozbiljno, niti se njima rugam, jer riječi su uvijek nešto, i kad vama netko kaže: nećemo riječi, hoćemo djela. Da, riječi jesu djela, ali su često i nedjela. mnogo se manje riječi uzimaju automatizmom, osim kod težih bolesnika. One su uvijek nakanite i imaju namjeru. Npr. mladić djevojci kaže da je ona njegovo srce, to je u redu. Semantički gledano, to preuzimanje njenog srca kao svojeg je skoro kao kirurška otimačina srčane pumpe, ali srećom nitko ne misli na to. Ili, on će joj reći: ti si moj cvijet. Iako mnoge biljke imaju cvijet, čak i otrovne i opasne, ipak nije potrebna nikakva specifikacija o kakvome se cvijetu radi; dovoljno je da je ona cvijet. Uzmimo voće, djevojke se mogu zvati Višnja ili Trešnja... Ako kažete nekoj djevojci da je cvijet, to je u redu; rećete cvjetiti, i to može ići; da kažete cvjetnica, možda bi se malo prepala; ali ako bi joj rekao: ti si moja cvjetača, dotičnik bi dobio šamar, jer je jednostavno prešao u nešto nepoćudno, iako je cvjetača hranjivija od bilo kojeg cvijeta. Uzmimo sada ono Višnja i Trešnja. Ta imena se daju ženskoj djeci, te čak i povrće kao npr. Mrkvica i Maslina; to čak i nije loše. Međutim, kupus je hranjiviji nego maslina, pa ipak reći djevojci Kupusika ili Keljka bilo bi užasno. Dakle, neke stvari naprosto ne idu. Tako od voćki npr. jabuka se ne daje rado kao ime. Ne znamo zašto, no i ono što je zdravo i dobro nije uvijek i lijepo, ali je sigurno jedno: u svakom se slučaju podrazumjeva stanovio značenje, da su ljudi jako osjetljivi na značenje... Trenutno, ono što bi oni koji nisu osobito sretni s ustrojem jezika u današnjoj državi Hrvatskoj, ono što bi nazvali novogovorom, ja se pitam: što bi bilo? Da li oni misle na one riječi koje su se vratile u hrvatski govor, a postojale su odavno. Recimo mjesto partija da se kaže stranka. Danas reći za nekoga da je u stranci nije isto što i reći da je taj u partiji, jer ako bi rekao partija, imao bi vrlo nakanito određeno značenje, tj. htio bi reći ti si u onoj stranci koja ima status nekadašnje partije, a to je gotovo matematički precizno; naime, te dvije riječi značenjski i jesu podudarnice i nisu. Ako komu kažete da govori stranački, to je jedno značenje, ali kada kažete da govori strančarski to je drugo značenje. Dakle, pripadnik stranke i strančar nije nikako isto. To ne bismo nazvali novogovorom, nego su to riječi izvedene iz stare riznice, oprasene, osvježene i poprimaju novo značenje. Ima novih riječi kao npr. ozračje. Ozračje smo, a znamo otprilike i tko, gurnuli u uporabu 70-tih godina, upuštajući se u jezični eksperiment. Kad bi netko od profesora rekao kako je Šulek danas neupotrebljiv, mi smo u Matici uzeli Šulekov rječnik, izvadili 50-tak riječi i bacili ih u zrak kao staniolske listiće za ometanje radijskog prijama. Među njima je bila i riječ prijam, i na neke su riječi ljudi skočili; neke su preskočili, ali ozračje su odmah prihvatili. Mi smo bili iznenađeni, jer ozračje je Šulek napravio prema njemačkom »die Atmosphäre« zapravo on je htio reći ozračje ili zračiste oko cijele kugle zemaljske. A to je sada gotovo zamjenilo tudicu štimung. Od početka su tu riječ uzimali

kao opći duhovni ili radni okoliš. Ali to ništa ne smeta. Riječ je ušla u uporabu, ona danas doista nešto znači. Dakle, ni to nije novogovor. Što je onda novogovor? Rekao bih da je ovo: unošenje riječi iz posebnih, privlačnih, gotovo seksipilnih struka, recimo iz informatike, iz poredbene biologije, iz svemirske mehanike, iz nauka o vitaminima i nekih istočnjačkih umijeća za drobljenje kostiju ili za paljenje balege na glavi. Te riječi su na neki način postale važne. Recimo svi znaju za harakiri. Imali smo problem kako to prevesti na novi latinski. Jedan sveučilišni strukovnjak predložio je da je polatinimo kao harakirium, drugi da je ostavimo kao harakiri i neutrum. Tako je na kraju i ostalo, uz dodatno suicidium japonicum rituale, što je stegnuta definicija, jer je to »obredno japansko samoubojstvo«. Dakle, nove riječi jesu preuzimane iz tuđih jezika, ali ne uvijek sigurna značenja. Engleski jezik (koji je na sreću, ili na nesreću, danas svjetski jezik broj jedan) čudan je jezik. Tako su u 19. stoljeću neki njemački filozofi napadali engleski jezik kao najbastardniji od bastardnih jezika. Držali su da je taj jezik smrtni grijeh protiv indogermanstva i indoeuropstva i načina kako bi se jezik trebao razvijati i što bi trebao biti. Pritom se zaboravilo na jedno: jezik jednog naroda, bio on malešan ili bio velik, sadrži cijelu povijest ponašanja, svu sociologiju i psihologiju toga naroda. Tako engleski jezik jest jezik jednog gusarskog otočkog naroda, koji je u neku ruku tražio prije Hitlera hitlerovski Lebensraum i koji se pritom služio manje-više nečasnim sredstvima, jer se časnim sredstvima taj prostor nije nikada ni mogao steći. Pritom su uzimali i u jeziku sve do čega su došli. Engleski jezik (prema novom izdanju njihova najvećeg rječnika) prešao je čak milijun i pol riječi. Ako uzmemo da prosječni Englez na selu, koji nema naobrazbe, služi se s do pet tisuća riječi, da čovjek srednje naobrazbe zna 10-12 tisuća riječi, da onaj koji je u Oxfordu učio može upotrijebiti usmeno, da ne kažem oralno, otprilike 30 tisuća riječi, a 60 tisuća gledano, naoko, onda i takav vlada tek 20-tinom jezične količine, ako ne i još manjim dijelom. Navodi se i primjer iz politike kako istaknuti engleski političar nije mogao naučiti niti jedan strani jezik, pa su ga 1944. godine nekoliko dana vježbali da kaže četiri francuske rečenice i on je umjesto toga - kada je narod došao pod oslobođenje - rekao francuski samo »Živjela Francuska!«. Dotičnik, dakle, nije mogao naučiti jedan strani jezik, ali je zato poznavao preko 90 tisuća engleskih riječi. Pisac James Joyce je bio poliglot koji je poznavao 8 ili 10 jezika, među njima i stari irski a poznavao je oko 120 tisuća riječi engleskog jezika. Dobro je imati na umu ove brojne pokazatelje, da se vidi što znači znanje jezika. A sada još i dodatak zašto sam ovo naveo. Obavljena su provjeravanja ili provjeridba u britanskoj i amaričkoj vojsci kod novaka i ustanovili su kako 60 posto mladih ljudi koji su završili barem neku višu ili srednju školu ne mogu točno razumijeti pisani naputak za novija oružja. Naime, strukovne engleske riječi latinskog porijekla ne razumiju; čuli su ih, ali ne znaju pouzdano što znače. Dakle, u svim jezicima postoje tudice koje plutaju jezikom; one danas gotovo rakovito rastu, imaju stanovitu ulogu u komunikaciji, ili se njima provodi neka vrsta

informacijske masaže ili trljanja, jedna vrsta frotiranja, koja pokatkad izaziva užitek koji je blizak erotskom. Možete primjetiti kod ljudi kad npr. čuju nove riječi iz političkog pojmovnika svoje stranke kako se oni malo uzbude, iako za to nema nikakve razložne osnove. S druge strane, stare riječi, ako nisu dostatno obnovljene, ne izazivaju takva čustva. A da ne govorim kako riječi iz jezika gospodarstva ili novčarstva, iz novoosnovane domaće burze, koja je kod Srba berza (ali u oba slučaja je torba, torbica ili torbetina), taj jezik je pun slika koje novčare uzbuđuju, švercere već manje. Ali onima koji izdaju i knjige o vrijednosnim papirima svaka druga riječ je tudica, osim prijedloga i veznika. Zatim imate nešto što je iz fizikalne znanosti ukradeno i bačeno preko novinara u jezik. Pa se kaže kritična masa. Slušam jednog našeg političara koji stalno govori kritična masa. I ja otprilike znam da je njegova kritična masa neko tijesto koje treba nabujati do jedne točke dok nešto od toga ne nastene (bilo fisija bilo fuzija), ali kod njega to ima gotovo mističnu vrijednost riječi revolucija u ranijem poretku. Tko zna latinski, njemu je i revolucija uvijek bila pomalo neprimjerena poštapalica, jer je bila postala okretaljka.

Sigurno je ovdje od svega barem jedno. Ako danas u hrvatskom postoji novogovor, on je pitanje poplave tudica. Mi smo pokušavali već nekoliko godina poduzeti nešto i na višim razinama, zatražiti da se nešto poradi oko tudica, da se posavjetujemo što da se radi s njima, kako da se njima služimo. Međutim nismo naišli na potrebno razumijevanje. Čini mi se da je trenutno u hrvatskom jeziku preobilje tudica - uz veoma nisku razinu uporabe pravilnoga jezika kao nekog razložnog priopćajnog ili obavijestnog sustava, a ne bih nikako brkao priopćavanje i obavješćivanje, jer su to dvije različite stvari. Obavješćivanje je širi pojam i pokriva cijeli sustav jezičnog »i daj i uzmi«, dok je priopćajno blago objava (ja vama to kažem, gospodo, a vi možete i ne morate uzeti, ali bolje da uzmete), dakle: priopćaj je jednosmjernan. U slučaju svih tih riječi mi smo tražili da se barem ustroji jedno tijelo, koje bi bilo savjetodavne naravi, i koje bi vodilo skrb oko današnjeg hrvatskog jezika. Kasnije vam mogu, ako netko postavi pitanje, reći točno koje bi ustanove trebalo u to uključiti. Sve, od školstva do vojne i trgovačke znanosti ili kemije moralo bi biti uključeno. Onda bismo mogli protresti neke riječi, da vidimo - na primjer - treba li reći fuleri ili faleri ili fuliranje. Neka prometna pravila moraju se ustrojiti i u jeziku. Ako pak doista postoji novogovor, on bi se lako mogao pokazati kao uvlačenje jezika pojedinih struka, osobito onih koje su zakičene višim dostojanstvom, kao što su ona temeljita bušenja, odnosno fundamentalna istraživanja. Ljudi to lako uzimaju kao ukras te time špičaju svakodnevnijem jeziku, i dobivamo nasrtljivu makaronizaciju jezika: jezik u kojem je previše tudica koje nisu osobito potrebne, jezik opterećen suvišnom, nepotrebnom tvari. Ovo sve što sam izložio nešto je što bi vam trebalo tek otvoriti tek. I ja bih samo još zahvalio na strpljivosti. Sada možete vi postavljati pitanja. Hvala vam. Prof. Nekić - zahvaljujem prof. g. Ladanu i lijepo molim da postavljate pitanja.

Govor Predsjedavajućeg nastarijeg člana Europskog parlamenta dr. Otta von Habsburga

u ponedjeljak, 13.01.1997. u 18.00 sati u Europskom parlamentu u Strassburgu

I opet se sastaje naš Parlament da bi izabrao vodeće dužnosnike za sljedeću polovinu legislature. Kao najstarijeg poslanika pripalo mi je da otvorim ovo zasjedanje.

Ja sam danas zadnji u ovom Visokom Domu, koji je rođen prije Prvog svjetskog rata i koji se sjeća prema vlastitom doživljavanju tog epohaalnog događaja. Ja potječem još iz jednog vremena koje je oblikovao Bečki kongres na kraju Napoleonomih ratova. Njemu zahvaljujemo dugi period mira koji je pokrenuo neusporedivi razvitak u ondašnjem vremenu, sa svim svojim dobrim i lošim stranama. Osobno sam preživio tri svjetska rata, jer takozvani »hladni rat« nije bio ništa drugo nego Treći svjetski rat. Bio sam također svjedokom dvaju bezbožnih, i zbog toga čovjeku neprijateljskih totalitarnih diktatura - Hitlera i Staljina kao nasljednika Lenjina, njihovih uspona i strahotnoga kraja. U tom vremenu radio sam zajedno s velikim ljudima, koji su dali mnogo našem kontinentu: počelo je s prorokom Europe, Richardom van Coudenhove - Kalergijem, utemeljiteljem PEU, koji nam je već 1922. rekao da će Europa teško patiti, ako se pravodobno ne ujedini. Taj mu je cilj s Aristidom Briandom i Gustavom Stresemannom tek zamalo promakao - da je tada postignut dogovor, bili bi nam uštedeni milijuni mrtvih i nesagledivi ljudski i materijalni gubici. Imao sam također sreću da sudjelujem u nastojanjima državnika kao što su Robert Schuman, Joseph Bech, Konrad Adenauer, Charles de Gaulle i Franz Joseph Strauss. Također mi je u večer jednog dugog života bilo dano, sada već 18 godina, da zastupam Bavarsku u EP. Jedno čudesno vrijeme u kojem svaki dan imate osjećaj da je zalaganje puno smisla, a da ne spominjem prijateljstva s mnogim ljudima, iz mnogih nacija i stranaka, koje ujedinjuje razumijevanje smisla i zadaća Europe u nadolazećim godinama.

U ovoj perspektivi koja obuhvaća gotovo jedno cijelo stoljeće neka mi budu dopuštene dvije primjedbe. U sjećanje mi navire, i to ne na posljednjem mjestu, jedan od najvećih govora koji sam čuo u ovom domu, nastupni govor prvog najstarijeg predsjedavajućeg, velike dame Francuske - Loise Weiss, čije nam čitanje i danas prenosi mnoge vrijednosti.

Mi smo u jednom vremenu povijesnih prevrata koji nam otvaraju nove dimenzije. Odstojanja prostora i vremena imaju danas jedno sasvim novo značenje, nego prije nekoliko desetljeća. Duboko su se promijenili uvjeti našeg života. Drugačiji su odnosi između ljudi i nacija - nego što su bili do prije samo nekoliko decenija. Mi smo stoga pozvani da nanovo promišljamo politiku. Mi smo u središtu jedne krize, pri čemu ta riječ ima značenje opasnosti u smislu njenog znaka u kineskom pismu, ali također ona znači i veliku šansu.

To predstavlja jednu silnu odgovornost za nas koji imamo čast biti redovitim članovima jedine europske, demokratski izabrane instance. Mi ne možemo tu odgovornost prebaciti na druge, jer je svaki od nas preuzeo svoju zadaću slobodnom odlukom kada je prihvatio kandidaturu za Europski parlament. Mi imamo odgovornost prema onima koji su nam poklonili svoje po-

vjerenje. Mi im moramo odgovoriti punim zalaganjem naših snaga. Pri tome moraju privatni i osobni interesi uvijek biti u drugom planu. Mi dugujemo našim biračima i europskoj ideji naše neograničeno zalaganje. Nedolazak na sjednice radnim danom, uključujući petkom, ne može se opravdati, ako želimo ostati vjerodostojni. Sigurno bit će i slučajeva više sile, ali oni moraju ostati rijetki izuzeci.

Mi nosimo našu povijesnu odgovornost prema svim Europljanima, ako u Europskoj uniji vidimo više negoli samo jedno veliko tržište i klub bogatih nacija. Ujedinjena Europa mora biti domovina svih Europljana, također i onih koji danas još ne pripadaju našoj uniji, ali koji žele zajedno s nama raditi na ujedinjenoj Europi. Za njih naša vrata moraju stalno ostati otvorena. Pri tome moramo nastojati da ti Europljani, čim ispune osnovne uvjete Europe, dobiju pravo da smjesta postanu članovi Europske unije. Ne samo da je to naša dužnost, to je i naš interes. Jedan veliki zastupnik, a i mnogi među nama kolegama, besmrtni dr. Heinrich Aigner je to ovako formulirao: »Europa je jedna realna misao slobode.« On je time rekao da ne smijemo na prvom mjestu biti jedno veliko tržište ili gospodarstvena zajednica, nego jedna sigurnosna zajednica, koja će biti nama i mnogim drugim narodima garant mira. Europa nije samo Paris,

London, Madrid, Rim, Berlin, Bruxelles, Den Haag, Lisabon, Beč, Helsinki, Dublin, Kopenhagen, Atena ili Stockholm, nego je isto tako i Budimpešta, Prag, Varšava, Ljubljana, Vilnius, Riga, Tallin, Bratislava, Zagreb, Bukurešt, Kijev, Skopje, Sofija, Sarajevo, Tirana, Valeta, Nikozija, Oslo, Bern i Beograd. Također i za građane tih gradova, za stanovnike zemalja srednje i istočne Europe, ujedinjena Europa mora ostati otvorena. Europska unija ne smije postati zatvoreni »klub sretnih nacija« opomenuo je nedugo

češki predsjednik Vaclav Havel. To bi značilo izdati ideju Europe, ako bismo mi sada, nakon što je pala vojno opravdana »željezna zavjesa«, dozvolili da se u naše vrijeme podigne jedna nova granica blagostanja u središtu Europe. Čuje se, proširenje bi nas vrlo skupo stajalo. Točno, sve dobre stvari su skupe. Ali, u jednom opasnom svijetu stoji na prvom mjestu sigurnost, a tu nam može dati samo ujedinjena Europa. Iskustvo nas uči, da jedan dan rata stoji više u ljudskoj boli i gospodarskim uništenjima, nego cijela godina izdataka na očuvanju mira. Jedna mudra francuska poslovica kaže: »Patnja zbog srebra nije nikada smrtonosna« - ostale stvari su smrtonosne.

Moje dame i gospodo, zadaća koja nas očekuje je velika. U obom domu mi smo pozvani stvarati povijest. To dugujemo svojim narodima i svakom našem biraču. Moramo se odazvati toj obvezi. Jedna sjajna, ali također i teška zadaća. O mnogo toga će se odlučivati u sljedeće dvije i pol godine. A za to mi snosimo odgovornost.

Na tome putu želim svima nama sav mogući Božji blagoslov, nama kao svakoj ženi i muškareu koji će biti pozvani u idućem razdoblju na visoke dužnosti.

A sada na posao! «

Europski Parlament, Strasbourg

AKTIVNOSTI DJELOVANJA HPEU U 1996. GODINI

1. IZLOŽBA »Sredozemni i srednjoeuropski kulturni krajolici Hrvatske« održana:

- 16. - 26. 1. 96.
u Europskom parlamentu u Strassburgu,
- 16. - 23. 4. 96.
u prostorijama Unesca u Parizu,
- 2. - 11. 5. 96.
u Beču u prostorijama Gospodarske komore Austrije,
- 6. - 8. 6. 96.
u Kairu u sklopu Kairske opere na Zamaleku (uoči Dana državnosti).

2. TRIBINE U HPEU:

- 9. 1. 96.
g. Josip Šilić - Stari most u Mostaru i Daytonski sporazumi
- 8. 2. 96.
prof. dr. Ingrid Detter Doimi Frankopan - Putevi privatizacije u Hrvatskoj,
- 22. 2. 96.
predstavljanje knjige »Opfer, Tater, Tatenlose« g. Andrea Raaba iz Ulma,
- 29. 2. 96.
prof. dr. Zvonimir Šeparović - Međunarodni sud za ratne zločine,
- 7. 3. 96.
mr. Anto Knežević - Fenomen Žirinovskog,
- 25. 4. 96.
g. Davor Štern, ministar gospodarstva u vladi RH - Gospodarstvo u Hrvatskoj,
- 23. 5. 96.
dr. Ivica Rubelj - Genetičke i biokemijske osnove stare nja,
- 13. 6. 96.
dr. Horst Weisel, veleposlanik SR Njemačke u RH - Moja iskustva u četverogodišnjoj diplomatskoj službi u Hrvatskoj,
- 23. 10. 96.
g. Fredi Kramer - Stoljeće hrvatskog športa modernog doba,
- 19. 11. 96.
prof. Tomislav Ladan - Novi govor ili novogovor

3. IZLOŽBE U HPEU:

- 3. 4. 96.
gđa. Nevenka Nekić - Sjećanje na Vukovar,
- 20. 4. 96.
gđa. Ana Horvatiček-Ivanišević - Krajolici

4. OSTALO:

- 3. 5. 96.
u suradnji sa Deutsch-Europeisches Bildungswerk in Hessen E. V., Wiesbaden međunarodni seminar »Hrvati i Nijemci - nove mogućnosti susjedstva i prijateljstva«,

- 18. 5. 96.

promocija časopisa »Rugjer«, hrvatskog mjesečnika za promicanje znanosti,

- 29. 5. 96.

koncert povodom Dana državnosti »Lijepa naša domovino« u izvođenju grupe Zagrebački barokni trio,

- 29. 9. 96.

učestvovanje u kulturnom događaju povodom 100- godišnjice rođenja Slavka Ježića: otkrivanje spomenika u rodnom mjestu Slavka Ježića u Dubravi i 30. 9. 96. spomen ploče u Zagrebu, Marulićeva 5 (organizatori Poglavarstvo općine Dubrava i Hrvatsko filološko društvo),

- posredovanje kod ponude Paneurope Austrije u financiranju ratom oštećenih kulturnih objekata u Hrvatskoj. Poslani spiskovi objekata primljeni od naših ogranaka. Paneuropa Austrije je izabrala Bolnicu u Osijeku u sklopu Medicinskog fakulteta - akcija prikupljanja financijskih sredstava je u toku i traje do 1997. godine.

- sudjelovanje na Prvom međunarodnom INTERCON savjetovanju »Hrvatski uspjeh kroz zajedništvo i cjelovitu promjenu« održano u hotelu Sheraton 29. - 31. 10. 96.

pod pokroviteljstvom Ministra za povratak i useljeništvo, Ministarstva gospodarstva, Ministarstva razvitka i obnove i Ministarstva znanosti i tehnologije RH.

Predavači su bili prof. dr. Borna Bebek-Pelsöcz, glavni tajnik HPEU i gospodin Mato Marčinko, član HPEU.

- redoviti sastanci predsjedništva sa izvješćima o učinku i planovima za budući rad,

- izdana 4 broja glasnika HPEU Glas Paneurope, u pripremi tiskanje ostalih brojeva,

- slanje u naša Glasila obavijesti koje smo dobivali iz ureda dr. Otona von Habsburga (o zaštiti hrvatskih interesa u Europskom parlamentu),

- prilikom prisustvovanja skupštini Međunarodnog predsjedništva Panueropske unije u Beču 2. i 3. 12. 96. animacija 10. ELRA kongresa »Dokolica (slobodno vrijeme) i turizam u Europi koji će se održati 29. 9. - 1. 10. 97.

u Dubrovniku u organizaciji Hotelijerskim fakultetom u Opatiji a jedan od suorganizatora bit će i HPEU.

5. MLADEŽ HPEU:

- 8. - 15. 9. 96.

Drugo ljetno sveučilište u Dubrovniku sa glavnom temom Proširivanje Europske unije, uvijek davana moralna i financijska podrška Mladeži

PLAN ZA 1997.:

1. Izdavanje knjige »Hrvatska u srecu Europe«
2. Kao suorganizator sa Hotelijerskim fakultetom iz Opatije u održavanju 10. ELRA kongresa »Dokolica (slobodno vrijeme) i turizam u Europi« u Dubrovniku od 29. 9. - 1. 10. 1997. i tom prilikom pokušaj organizacije naše izložbe »sredozemni i srednjoeuropski kulturni krajolici Hrvatske«.

SUSRET MEĐUNARODNOG PREZIDIJUMA PEU U BEČU 7. -8.12.1996.

Članovi međunarodnog Prezidijuma PEU vijećali su od 7. do 8. 12. 1996. u Beču sa slijedećim dnevnim redom:

1. Izvješće predsjednika,
2. Izvješće generalnog tajnika
3. Izvješća iz organizacija PEU
4. Kalendar aktivnosti za 1997.
5. Razno

Skupu je predsjedavala gđa Walburga Douglas, generalna tajnica PEU. Nazočan je bio i predsjednik PEU dr. Otto von Habsburg kao i gosp. Karl von Habsburg, predsjednik PEU Austrije. Umjesto našega predsjednika dr. M. Ježića u ime HPEU zastupala je naš program dopredsjednica Nevenka Nekić. U planiranom izvješću HPEU iznijela je rezultate rada u 1996. koji su prilog ovom izvješću. Osim toga gđa. Nekić je istaknula naše probleme financiranja koji ograničavaju planirane akcije. Također je istaknula političku situaciju u Republici Hrvatskoj u kojoj još dominiraju brojne izbjeglice, neoslobodena Istočna Slavonija i ubrzana izgradnja ratom opustošene Hrvatske. Dopredsjednica je izvijestila skup o položaju HPEU u Republici Hrvatskoj i ustvrdila da je naša udruga most između RH i svijeta, ali isto tako i unutar domovine između vladinih organizacija i šire javnosti. HPEU uživa veliki ugled i u javnim medijima. Gđa. Nekić je zahvalila g. dr. Ottu von Habsburgu i gosp. Bendu Posseltu za sve napore

koje čine u Vijeću Europe u Strassbourgu te izvijestila međunarodni skup da je dr. Otto von Habsburg za svoje zasluge primljen i u Družbu »Braća hrvatskoga zmaja«.

U planu za 1997. posebno je istaknula, uz već standardni nastavak naših postojećih aktivnosti, plan za izdavanje prijevoda knjige o C. Calergyju kao i skoro ostvarenje naše knjige o kulturnoj prošlosti Hrvata koja se tiska u Veroni, a predstavlja prošireni katalog uz našu već poznatu izložbu. Nazočnima su podijeljeni primjerci našeg glasila, reklamni katalozi uz izložbu i drugi materijali. Prijedlog dopredsjednice HPEU N. Nekić da se idući susret kruga Alpe-Adria održi ili u Vukovaru ili u Sarajevu (u dogovoru s predsjednikom PE BiH) primljen je s oduševljenjem. Njegova realizacija ovisi, naravno, o političkim mogućnostima.

U diskusiji koja se vodila dr. Otto von Habsburg i gđa. Walburga Douglas osobito su istakli rad HPEU koja je podnijela možda najveći i najbogatiji pregled svoga djelovanja u 1996. godini. Spomenute su i mogućnosti priključenja svih nacionalnih ogranaka PEU na INTERNET što bi omogućilo bržu izmjenu informacija i pojeftinilo dosadašnje izdavanje glasila (Njemačka PEU priključila se prva na INTERNET).

*Nevenka Nekić, prof.
dopredsjednica HPEU*

MLADEŽ

Od 6. do 8. prosinca 1996. održan je u Beču sastanak predsjedništva Međunarodne paneuropske mladeži (IPY) pod predsjedanjem dr. Joška Pavana, predsjednika Mladeži Hrvatske paneuropske unije (MHPEU).

Na sastanku su razmotrena djelovanja svih članica IPY te je istaknuta dobra organizacija Drugog ljetnog sveučilišta u Dubrovniku koje je održano u rujnu 1996. godine.

Za 1997. godinu dogovoreno je da će Mladež Njemačke paneuropske unije organizirati u svibnju međunarodnu konferenciju u Berlinu, te da će MHPEU organizirati Treće ljetno sveučilište.

Mladež švedske PEU obvezala se da će tijekom prve polovice 1997. godine tiskati prvi broj glasila IPY u kojem će biti prilozi iz svih podružnica.

*Glavni tajnik MHPEU:
Dr. Davor Vagić*

BOŽIČNI DOMJENAK HRVATSKE PANEUROPSCKE UNIJE 1996.

Na kraju drugog tisućljeća kada se u cijeloj Europi slobodno slavi Božić nakon pada željezne zavjese, i u našoj Hrvatskoj odjekuju vedre note iznad bogatih stolova: blistaju čaše u nazdravljanju - za obitelj i dom, za kršćanski mir i ljubav. Nad Zagrebom se uzdiže Katedrala svojim zvoncima koji u ponoć navijeste rođenje Onoga koji je Smisao svijeta. U šarenilu i izobilju moglo bi se to i zaboraviti. No, domjenak HPEU razlikuje se, i ne samo na Božić, od mnogih drugih slavlja: on čuva tradiciju da čovjek ne živi samo o kruhu. Stoga se naš hrvatski paneuropski domjenak sastoji od tri dijela: svete mise, koncerta i pozdravne riječi našeg predsjednika dr. Mislava Ježića.

Sve počinje u čarobnoj unutrašnjosti Crkve sv. Katarine gdje se ljepota stoljeća skladno združuje s duhovnošću. Misu je predvodio vlč. dr. Juraj Kolarić, onako vedro i obećavajuće kako on to dobro zna, a pjevalo se i sviralo ponajviše starih hrvatskih božićnih napjeva, kao prije stotina godina, jer davna naša narodna ponajviše obnavlja svijest i snagu zajedništva.

Koncert u blistavim i toplim prostorijama HPEU koji su izvodile sestre Milić, naše drage i česte umjetničke gošće, bio je skladan nastavak ugodaja iz svete Katarine - zazvonili su zvuci narodnih i umjetničkih skladbi, a violončelo je kao topla i duboka dionica možda najpregnantnije izrazio hrvatska i kršćanska sjećanja na dane slave i tragike. Kao nekada u salonima našeg plemstva i građanstva muziciralo se uz jelku i potvrđivalo da je kultura duha ono što je održalo samosvijest Hrvata kroz sva ta stoljeća bez vlastite samostalne države.

Na kraju, u riječima predsjednika HPEU dr. Mislava Ježića sažela se na miran i skupu primjeren način, sva misao naše organizacije: ući u združenu veliku obitelj Europe kao samostalna Hrvatska država koja taj ulazak čeka kao povratak u kuću u koju je uložila svih 1300 godina postojanja. A u EP naš najveći zaštitnik Otto von Habsburg uzeo nas je ponovo u zaštitu smatrajući da ne treba izglasavati novu rezoluciju protiv Hrvatske samo na osnovi jednog slučaja. Branio je demokraciju u Republici Hrvatskoj i jedini ustao u EP za našu političku čast. A potom, naravno, uz vizualno raskošan i maštovit stol, ali ne i skup, nastavilo se ugodno druženje i planiranje novoga rada: naša nova knjiga, suradnja u projektu Knin, međunarodni susreti, dobrotvorne akcije...

Pred nama je još jedna godina napora i dobrovoljnoga rada za hrvatsku domovinu.

Zahvaljujemo sponzorima koji su nam omogućili održavanje domjenka: poduzeću Elektra, Zagreb te obitelji Pavan i g. vladi Goršiću, iz Karlovačkog ogranka HPEU.

*Nevenka Nekić, prof.,
dopredsjednica HPEU*

INTERCON SAVJETOVANJE

U Zagrebu je do 29. do 31. listopada 1996. u hotelu Sheraton održano prvo međunarodno Intercon - savjetovanje pod naslovom »Hrvatski uspjeh kroz zajedništvo i cjelovitu promjenu«. Izvanredno velik bio je odaziv stručnjaka s preko stotinu prijavljenih radova. Na temelju održanih predavanja vodene su i rasprave s ciljem stvaranja kritične mase riznice primijenjenog znanja u zajedništvu kao temeljne odrednice za razvijanje konkretnih planova i kon-

cepata za cjelovite promjene u Hrvatskoj.

Među istaknutim nositeljima znanstvenih tema isticali su se članovi HPEU prof. dr. Borna Bebek-Pelsöcz i gospodin Mato Marčinko (vidi sažetke njihovih predavanja), a prof. Joja Ricov obratio se na koncu savjetovanja svim sudionicima izuzetno nadahnutim umjetničkim priopćenjem za koje je primio iskrene čestitke.

V. Vadjon, prof. poslovni tajnik HPEU

Mato Marčinko

TEMELJ HRVATSKOG ZAJEDNIŠTVA NA PRIMJERU RAKOVACKE BUNE

Eugen Kvaternik (1825-1871), uz Antu Starčevića utemeljitelj stranke prava, u jesen 1871. dignuo je ustanak u Rakovici. Cilj je ustanka bio uspostava Nezavisne hrvatske države. Ustanak je ugušen u krvi. Eugen Kvaternik i njegova dva ministra (Bach i Rakijaš), izdajom upa-vši u namještenu zasjedu ubijeni su nedaleko Rakovice. Povjesnici nisu jednodušni u ocjeni značenja Rakovičkog ustanka i Kvaternikove uloge u njoj. Autor članka iznosi, što su o tome pisali Ante Starčević, Ferdo Šišić, Milutin Nehajev, Josip Horvat, Lovre Katić, Slavko Pavičić i Franjo Perše, Filip Lukas, Jaroslav Šidak, Ljerka Kuntić, Trpimir Macan, Mirjana Gross te Zvonimir Kulundžić. Autor članka donosi također i mišljenja izrečena 1996. god. na Znanstvenom skupu održanu u Zagrebu »Ante Starčević i njegovo djelo«.

Zvonimir Kulundžić tvrdi, da je duša i izravni tvorac Rakovičkog ustanka bio Kvaternikov suradnik Petar Vrdo-ljak. Kulundžić dokazuje, da su Eugena Kvaternika i njegove suborce izdali i ubili posrbljeni pravoslavni vlasti. Pod Hrvatskom - za koju se borio i mučenički umro - Kvaternik je razumijevao cijelu povijesnu Kraljevinu Hrvatsku između Noričkih Alpa i rijeke Drine, Ibra i Bojane u Albaniji te između Soče i Dunava (Gorica-Petrovaradin). U cjelokupnost hrvatske krune ubrajao je on i Dalmaciju s otocima, Kotor i Dubrovnik, kvarnerske otoke, čitavu Istru i sve krajeve silom otkinute od Kraljevine Hrvatske i protuzakonito pripojene kneževinama Kranjskoj i Štajerskoj.

Mrtva tijela Eugena Kvaternika, Vjekoslava Bacha i Ante Rakijaša pokopana su nakon umorstva na jednoj njivi u Rakovici zvanj Šicauz, God. 1921. njihove su kosti Braća Hrvatskog zmaja prenesli u Zagreb i ukopali u zagrebačkoj prvostolnici.

Spomenik Eugenu Kvaterniku i njegovim suborcima podignut je god. 1933. u Rakovici. Taj su spomenik 1991/1992. srušili pobunjeni Srbi. Najljepši i najtrajniji spomenik Eugenu Kvaterniku podignuo je A. G. Matoš u svojoj pjesmi Epitaf bez trofeja.

Prof. dr. Borna Bebek-Pelsöcz

NAČELA USTROJAVANJA INFORMATIČKOG DRUŠTVA

Prema tezi Paula Hawkena, djelotvornost poslovne organizacije pri kraju stoljeća uvelike ovisi o stupnju preklapanja i kompatibilnosti organizacije s organizacijom informatičkog sustava. Drugim riječima, organizacija poslovnih i proizvodnih funkcija, prodaja, financije, inženjeringa, itd., kao i organizacija međudnosa između dijelova tvrtke, te dijelova i cjeline sve češće preslikava strukturu informatičkog sustava. S tim u vidu, izbor temeljnih načela ustrojavanja, bilo koje poslovne i političke, itd. organizirane jedinice određuje ili je određen izborom načela ustrojavanja informatičkog sustava.

Osnovna dilema izbora načela ustroja koja karakterizira temeljnu dilemu krajem devedesetih godina ilustrirana je uz ostale i debatom između tvrtke »Oracle«, odnosno njenog zagovornika Ellisona s jedne strane i Billa Gatesa-a iz »Micro Softa« s druge strane.

Izbor je između centralne svjetske ili univerzalne mreže s funkcionalno determiniranim priključcima specijaliziranim za datu svrhu (Ellison), te s druge strane sve većeg broja sve manjih i inteligentnijih i svestranih strojeva, što zagovara Gates-Mikro Soft. U organizacijskom smislu, izbor je između univerzalne, funkcionalne, specijalizacije i kako svjetske, tako i lokalno funkcionalne podjele rada s jedne strane ili između sve većeg broja, svestranih, za različite svrhe sposobnih, nezavisnih modula ili divizona.

Tema ovog rada je ukazati da se podjedinice velikih sustava, poput sjeverno amaričkih sustava ili pojedinih većih evropskih sustava mogu priklanjati jednom ili drugom načinu ustrojenja. Isključiva orijentacija leži u domeni takvih zbog toga, jer se različite podjedinice mogu nadopunjavati. Mali sustav, kako u cjelini, tako i u okviru svake podjedinice, treba u većoj mjeri istovremeno na svakoj razini u svakoj fazi višestruko usmjeravati. Ukratko, opstanak na svjetskoj sceni za male sustave, poput Hrvatske, ne dozvoljava samo isključivu specijalizaciju i izbor samo, jednog dominantnog načela ustroja već zahtjeva razuman paket, te fleksibilnost, brzinu i višestruku informatičku orijentaciju u svakoj fazi i razini svake jedinice i podjedinice.

IZVJEŠĆE O IZLOŽBI U AUGSBURGU

Ogranak HPEU iz Karlovca organizirao je od 5. do 11. studenog 1996. izložbu u Augsburgu pod naslovom »Pogled na Hrvatsku«

Izložba je otvorena u kongresnoj dvorani »Johann-Michael-Sailer-Saal« na poziv Mladeži njemačke PEU, a u povodu saveznog kongresa Njemačke PEU. Lijep i sadržajan katalog - autora Gorana Gerovca, novinara iz Karlovca, mr. Joze Serdarevića iz Dubrovnika, te Antuna Milovana književnika iz Pazina - pratio je izložbu uz poseban video-zapis o Karlovcu i njegovoj okolini, koji je prikazivan za vrijeme izložbe.

Počašćeni smo i zadovoljni da je baš našem Ogranaku iz Karlovca povjerena organizacija i odabir ove manifestacije, koja je - kako u sadržajnom, tako i u tehničkom pogledu potpuno uspjela. Izložbu su ve-

županije što čini jedan pogled na Hrvatsku. Prema našim očekivanjima, oni koji su razgledali izložbu izražavali su svoje ocjene i mišljenja o Hrvatskoj kao neodvojivom dijelu Europe u sva tri ova segmenta, te naglašavali potrebu da Hrvatska postane sastavni dio Europske unije. U ovom trenutku povijesti naše mlade države dali smo pozitivan doprinos afirmaciji Hrvatske u Europi kao i argumente našim prijateljima da u nas vjeruju. I to u trenutku kada neki nisu sretni našim utemeljenim hodom u Europu. Zahvaljujemo se na velikoj pomoći koju su nam ukazali prilikom realizacije ove tehnički i organizacijski vrlo zahtjevne izložbe prof. Dubravka Lutić-Šuica, ravnateljica dubrovačke gimnazije, te g. - Stanko Mališa predsjednik Ogranka HPEU iz Pazina. Posebna hvala i ing. zlatku Kuzmanu, predsjed-

g. Silber-Bonz, dr. Ebner i Joško Pavan

g. Bernard Brantl i g. Alfons Zeller

oma pozitivno ocijenili mnogi ugledni ljudi iz političkog i gospodarskog života, koji su je posjetili i razgledali, te se fotografirali uz naše panoe (slike i izjave posebno).

Karlovac je prikazan kao industrijski grad koji ima mnogo toga ponuditi Europi. Željeli smo promijeniti image Karlovca kao grada na prvoj crti bojišnice, te ga prikazati u novom svijetlu - kao prosperitetni grad koji uz ostalo ima i jaku industriju. O Dubrovniku je dat cjelovit i veoma lijep prikaz povijesti brodarstva u tom gradu, a Pazin se podičio kulturnim znamenitostima Istre, te mogućnostima proizvodnje zdrave hrane. Jednom rječju doziran spoj i prikaz povijesti, kulture i gospodarstva ove tri naše

Županijske gospodarske komore iz Karlovca, koja je i bila suorganizator ove izložbe. Bez njihova učešća ovakav projekt bio bi gotovo neostvariv. Ne može se zaobići niti uloga predsjednika mladeži HPEU, dr. Joška Pavana, te mu zahvaljujemo. Ovu smo izložbu namijenili kao dar HPEU našem gradu i Županiji.

**Za Ogranak HPEU Karlovac
mr. sc. dr. Marijan Pavan**

g. Bernar Brantl, gđa Ursula Schleicher i Joško Pavan

Otto von Habsburg i g. Bernard Brantl

Neka mišljenja o izložbi

Dr. Otto von Habsburg, član Europskog parlamenta, internacionalni predsjednik Paneuropske unije:

»Ova izložba još jednom potvrđuje da je Hrvatska europska država. To pokazuje apsurdnost primanja Rusije u Europsko vijeće prije Hrvatske. Upravo arhitektura Istre potvrđuje kako je ova država dio europskog mnoštva. Zbog rata Hrvatska mora još neke stvari riješiti. Karlovačka regija dokazuje kako se već u industriji i trgovini pronašao pravi put i koliko se već postiglo. Marljivost tih ljudi trebala bi biti poticaj za investiranje u tu zemlju. Samo po sebi se razumije da će Paneuropska unija podržavati Hrvatsku na njenom putu u Europsku uniju.«

Bernd Posselt, član Europskog parlamenta, dopredsjednik Paneuropske unije Njemačke:

»Hrvatska je bila i jest europska zemlja. Upravo čvrsta suradnja između Paneuropske unije Hrvatske i Paneuropske unije Njemačke čini kamen temeljac za zajedničku europsku budućnost. Hrvatska nudi odličnu hranu, mnoga istaknuta kulturna dobra, fascinantnu obalu sve do Dubrovnika kao i razvijajuće gospodarstvo čiji industrijski proizvodi u svako doba mogu biti konkurencija na međunarodnom tržištu.«

Dr. Michl Ebner, član Europskog parlamenta, nakladnik:

»Kulturna dobra Istre vrlo su dojmljiva. Zemlja s bogatom kulturom teži/poseže prema Europi. Vrlo je zanimljivo da je i brodogradnja potekla iz povijesnog centra kakav je Dubrovnik. Jedna je činjenica

koja mnogim ljudima nije poznata: povijest brodogradnje obalnih gradova Dalmacije. Na ovoj izložbi predstavljena je ta epoha i vrlo je zanimljiva.

Gerd Silber-Bonz, predstavnik Pirelli AG:

»Činjenica je da u Hrvatskoj povijesti postoji sustav gospodarskih komora kao npr. gospodarska komora Karlovca. To je od velike pomoći za srednji stalež i razvoj industrije. Na prvi pogled mogla bi se čudno doimati kombinacija gospodarstva Karlovačke županije, povijest brodogradnje Dubrovnika i kulturna dobra Istre. Ali kad se pobliže prouči izložba dobiva se puno opsežniji dojam o Hrvatskoj.«

Ursula Schleicher, potpredsjednica Europskog parlamenta:

»Dojmila su me se majstorska dostignuća arhitekture u Istri koja bi isto tako mogla stajati u Veroni ili Firenzi. Posebno me raduje što je industrija toliko napredovala. Ova raznolikost izložbe upućuje na to da je Hrvatska europska zemlja i da pripada u Europsku uniju.«

Alfons Zeller, državni tajnik Ministarstva financija Bavorske:

»Kako bismo učili jedan od drugoga od velike su važnosti odnosi između europskih zemalja i njihovih područja. Upravo ova izložba još je jedan kamen u nastojanjima da se mi u Njemačkoj informiramo o hrvatskoj kulturi koja je u korijenu europska kao i o zemlji i njenom gospodarstvu. Jer, ova zemlja osim predivne obale za koju svi znamo nudi puno više. Europska unija zato se mora otvoriti ovoj zemlji. Hrvatska spada u Europsku uniju.«

SIEMENS